

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний коледж

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖЕНО

Педагогічною радою
(протокол від «30» червня 2020 р № 5.)
Директор ХТЕК КНТЕУ

Л.О. Радченко

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка підприємства

освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	051 Економіка
спеціалізація	Економіка підприємства
освітня програма	«Економіка підприємства»
мова навчання	українська

Розробник програми: Ключко Віталій Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування

Рецензент: Мерчанський Володимир Вікторович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки та маркетингу Харківської державної зооветеринарної академії

Обговорено та рекомендовано до затвердження цикловою комісією економіки, управління та адміністрування (протокол від 23.06.2020 № 11)

Голова циклової комісії

(підпис)

І.В. Руденко

Погоджено:

Заступник директора з навчально-методичної роботи

Л.М. Біленко

Методист вищої категорії

Г.М. Гузенко

Опис навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Економіка підприємства» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки**, спеціальності **051 Економіка**, спеціалізації **Економіка підприємства**.

Обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» відводиться 180 годин 6 кредитів ЄКТС.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є організаційно-економічні основи діяльності підприємства в Україні.

Передумови вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства»: навчальна дисципліна «Економіка підприємства» є дисципліною циклу професійної підготовки, яка формує основні компетенції здобувачів фахового передвищого рівня освіти, які навчаються за освітньою програмою. Передумовами вивчення є оволодіння фаховими компетентностями, що сформувалися у здобувачів освіти під час навчання на початковому циклі, при вивченні таких навчальних дисциплін, як менеджмент, бухгалтерський облік, економічний аналіз, фінанси підприємства та управління витратами.

Міждисциплінарні зв'язки: «Економіка підприємства» тісно переплітається з навчальними дисциплінами, якими оволодівають здобувачі освіти за освітньою програмою, а саме: менеджмент, бухгалтерський облік, економічний аналіз, фінанси підприємства, управління витратами, економіка торгівлі, бізнес-планування, податкова система та інвестування.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є формування у майбутніх спеціалістів системи теоретичних та прикладних знань з управління підприємства, управління ним у конкурентному середовищі; формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу; забезпечення розширеного самовідтворення на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку суб'єкта підприємства.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є вивчення теорії та практики управління підприємства, управління ним у конкурентному середовищі; формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу; забезпечення розширеного самовідтворення на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку суб'єкта підприємства.

Компетентності та очікувані результати навчання

Навчальна дисципліна «Економіка підприємства» забезпечує набуття здобувачами освіти таких **компетентностей: загальних:** здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК3); здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК8); здатність до адаптації та дій в новій ситуації (ЗК9); здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК11); **фахових:** здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях (ФК1); Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію (ФК11); здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення (ФК12).

Очікувані результати навчання: передбачувані результати вивчення дисципліни «Економіка підприємства» мають стати складниками таких **програмованих результатів навчання:** знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки (ПРН 3); застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади) (ПРН 5); використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності (ПРН 6); проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність їх діяльності (ПРН 10); застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати (ПРН 12); вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки (ПРН 16); вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів (ПРН 21).

Здобувач освіти має **розумітися** на таких питаннях, як: основні поняття і значення економіки підприємства; основні види підприємств; вимірники, що застосовуються в обліку витрат підприємства; предмет, об'єкти та методи вивчення економіки підприємства; функції і завдання економіки підприємства; організаційну структуру підприємства; порядок ведення обліку основних та оборотних фондів на підприємстві; документальне оформлення господарських операцій; облік господарських процесів на підприємстві тощо. **Уміти:** користуватися на практиці законодавчою базою; складати виробничі програми та плани діяльності підприємств; розв'язувати практичні задачі з організації та порядку ведення обліку оборотних та основних фондів на підприємстві; користуватися нормативними та законодавчими актами щодо вирішення конкретних практичних завдань з економіки підприємства; формувати можливі заходи щодо поліпшення фінансово-господарської діяльності та звітності на підприємствах з різними формами власності; знаходити варіанти для покращення організаційної роботи на підприємстві; розуміти роль економіки в системі управління і контролю в умовах розвитку ринкової економіки; опрацьовувати і використовувати економічну та правову інформацію управління.

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1 Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин

Тема 1.1 Підприємство в сучасній системі господарювання

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Цілі та головні напрямки діяльності підприємств. Юридичні акти, які служать законодавчою базою функціонування підприємства. Господарський кодекс України. Статут підприємства. Колективний договір. Інші правові документи, які регулюють окремі напрями діяльності підприємств. Ознаки підприємства: виробничо-технічна єдність, організаційно-соціальна єдність, фінансово-економічна самостійність. Виробнича структура підприємства. Цехова, безцехова, корпусна, комбінатська, загальна структура. Фактори, що впливають на виробничу структуру підприємства. Класифікація підприємства за рядом ознак (мета і характер діяльності, форма власності, правовий статус і форма господарювання, національна належність капіталу, галузеві-функціональні види діяльності, розміри підприємств за чисельністю працівників). Форми об'єднання підприємств (корпорації, консорціуми, концерни, холдинги та інші). Ринкове середовище господарювання підприємств і організацій. Види ринків за суб'єктивним складом, елементно-технологічним складом, за територіальною ознакою. Основи організації управління підприємством. Поняття та необхідність управління. Функції управління. Еволюція концепції управління. Основні принципи сучасного управління. Методи управління. Основні типи організаційних структур управління: лінійна, лінійно-штабна, функціональна, дивізійна, матрична, множинна. Шляхи удосконалення управління підприємством. Вищі органи державного управління підприємствами та організаціями.

Тема 1.2 *Трудові ресурси*

Персонал підприємства, його склад і структура. Класифікація персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Розподіл персоналу за професіями і кваліфікацією. Особливості структури персоналу підприємств різних типів, розмірів і форм власності. Чинники, що впливають на зміну професійно-кваліфікаційного складу кадрів підприємства. Розрахунок чисельності працюючих на підприємстві. Баланс робочого часу одного середньоспискового працівника. Показники руху робочої сили на підприємстві. Набір, підготовка і перепідготовка персоналу підприємства. Сучасна система управління персоналом.

Тема 1.3 *Капітал, виробничі фонди та нематеріальні ресурси*

Сутність і види капіталу. Основний капітал. Поняття оборотного капіталу. Джерела формування капіталу. Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства. Поділ виробничих фондів на основні і оборотні, їх роль в здійсненні процесу виробництва. Поняття і класифікація основних фондів. Класифікація основних фондів за виробничим призначенням. Виробнича структура основних фондів, чинники що впливають на неї. Облік і оцінка основних фондів. Первісна, відновна й залишкова вартість основних фондів. Види і показники зношення основних фондів. Амортизація. Прискорена амортизація активної частини основних фондів. Основні методи розрахунку прискореної амортизації. Ремонт і модернізація основних фондів. Показники використання основних фондів. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів підприємств в сучасних умовах. Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємств, їх вплив на конкурентоспроможність, його продукції на ринку. Поняття і елементний склад нематеріальних активів. Оцінка і строки зношення(старіння) нематеріальних активів.

Тема 1.4 *Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства*

Інвестиції. Класифікація інвестицій. Інвестиційна діяльність. Реінвестиція. Сутність, характеристика інвестицій як найважливішого фінансового ресурсу для створення, функціонування і розвитку суб'єктів господарювання. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Внутрішні і зовнішні джерела інвестування. Фінансові інвестиції, їх роль у системі господарювання. Виробничі інвестиції (капіталовкладення), їх склад. Структура капітальних вкладень: галузева. Територіальна, технологічна, відтворювальна, за формами власності. Капітальне будівництво. Планування капітальних вкладень: обчислення необхідного обсягу виробничих інвестицій. Обчислення кошторисної вартості будівництва. Поняття і показники загальної (абсолютної) ефективності капіталовкладень. Порівняльна економічна ефективність її показники. Оцінка економічної ефективності виробничих інвестицій в умовах ринку. Врахування фактору часу при оцінці економічної ефективності виробничих інвестицій. Основні фактори підвищення ефективності використання капітальних вкладень.

Тема 1.5 *Система планування на підприємстві*

Методи і принципи державного регулювання економіки окремих суб'єктів господарювання. Економічні функції держави в умовах ринкових відносин. Державні контракти і замовлення. Кредитні ресурси держави, їх формування, форми і умови одержання господарюючими суб'єктами. Державне економічне регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств шляхом оподаткування. Мета і об'єкти прогнозування. Принципи прогнозування. Довгострокові, середньострокові і короткострокові прогнози і сфери їх використання. Сутність стратегічного планування. Місія і стратегічна мета підприємства. Основні етапи стратегічного планування діяльності підприємства. Різновиди стратегій: виживання, стабілізація, зростання. Бізнес-планування: сутність, призначення. Типовий зміст бізнес-плану і методика складання окремих розділів бізнес-плану. Тактичне і оперативне планування діяльності фірми. Відмінність тактичного планування від стратегічного. Основні показники тактичного плану. Сутність системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства.

Модуль 2 Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства

Тема 2.1 *Організація виробництва та його обслуговування*

Поняття і основні елементи виробничого процесу. Види виробничих підрозділів підприємства. Окремі типи виробництва (одиначне, серійне, масове), сутність та характеристика кожного з них. Виробничий цикл. Структура і фактори, що визначають його тривалість. Основні шляхи скорочення тривалості циклу виробництва. Методи організації виробництва: непотокове та потокове виробництво. Показники рівня організації виробництва. Форми організації виробництва. Сутнісна характеристика інфраструктури підприємства. Поняття і функції системи технічного обслуговування підприємства. Ремонтне господарство, інструментальне господарство, його підрозділи. Необхідність організації транспортного господарства виробничого підприємства. Організація енергетичного господарства. Складське господарство.

Тема 2.2 *Продукція: сутність, різновиди і конкурентоспроможність*

Вироблена продукція, як конкретний продукт праці, результат діяльності виробничих та інших господарських систем. Показники об'єму продукції (послуг): натуральні і вартісні. Номенклатура і асортимент продукції (послуг). Товарна, валова і чиста продукція. Об'єм реалізованої продукції. Поняття, функції і принципи маркетингової діяльності. Особливості визначення риночного попиту на окремі види продукції (послуг). Схема формування виробничої продукції підприємства. Ресурсне обґрунтування виробничої програми на поточні і перспективні періоди діяльності. Характеристика матеріально-технічного забезпечення виробництва. Форми і системи матеріально-технічного забезпечення. Розрахунок потреби підприємства в матеріалах. Поняття якості продукції, послуг показники і методи оцінки якості продукції. Конкурентоспроможність та її зв'язок з якістю продукції. Стандартизація і сертифікація продукції, їх роль в забезпеченні якості продукції. Економічна ефективність підвищення якості продукції та методи її обчислення. Шляхи підвищення якості і конкурентоспроможності продукції (послуг) підприємств.

Тема 2.3 *Витрати підприємства*

Поняття і види собівартості продукції. Показники собівартості продукції. Ознаки групування витрат, що формують собівартість продукції. Класифікація витрат за економічними елементами та статтями калькуляції. Критичний обсяг виробництва продукції («точка беззбитковості»), графічний та аналітичний методи його знаходження. Джерела, шляхи і фактори зниження собівартості продукції. Кошторис витрат і калькуляція собівартості продукції. Поняття, роль і функція ціни в ринковій економіці. Види цін. Специфіка та методи ринкового ціноутворення. Шляхи удосконалення ціноутворення в Україні.

Тема 2.4 *Результативність діяльності підприємства*

Визначення прибутку і доходу, їх види. Розподіл прибутку підприємства. Основні функції і шляхи збільшення прибутку підприємства в сучасних умовах. Податки, їх види (прямі та непрямі). Рентабельність як узагальнюючий показник ефективності діяльності підприємства. Види, показники рентабельності. Фактори підвищення рентабельності. Баланс підприємства (актив і пасив). Показники фінансового стану підприємства: ліквідність, платоспроможність, прибутковість, ефективність використання активів. Економічна суть і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва господарської діяльності підприємства. Змістовна характеристика видів ефективності. Система показників ефективності виробництва: узагальнюючих, ефективності використання – праці, виробничих фондів і фінансових коштів. Вимірювання економічної ефективності ресурсів і витрат. Оцінка соціальної ефективності діяльності підприємства. Внутрішні та зовнішні чинники зростання ефективності виробництва.

Тема 2.5 *Антикризова діяльність підприємства*

Поняття кризи в соціально-економічному розвитку та причини її виникнення. Типологія та основні ознаки кризи. Виникнення кризи в діяльності підприємства. Методи прогнозування кризових явищ. Причини виникнення кризи збуту на підприємстві. Формування маркетингових стратегій в антикризовому управлінні та їх класифікація. Виробничо-технологічна криза та шляхи її подолання.

Діагностика виробничо-технологічної бази. Шляхи подолання виробничо-технологічної кризи на підприємстві. Організаційна криза на підприємстві та шляхи її подолання. Передумови та ознаки прояви кризи управління персоналом на підприємстві. Шляхи подолання кризи управління персоналом. Фінансова криза на підприємстві. Нормативна система критеріїв для оцінки неплатоспроможності підприємства. Механізм діагностики фінансового стану підприємства. Шляхи подолання фінансової кризи підприємства. Державна політика щодо подолання кризи в економіці.

Засоби діагностики результатів навчання, методи їх демонстрування

Засоби діагностики результатів навчання включають: виступ з основних питань; доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ; усна наукова доповідь, презентація результатів виконаних завдань та досліджень; участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (круглих столах, ділових іграх тощо); аналіз джерельної і монографічної літератури; письмові завдання (тестові, контрольні, підсумкові модульні, індивідуальні творчі роботи тощо); реферат, есе (письмові роботи, оформлені відповідно до вимог).

Форма підсумкового контролю – письмовий екзамен

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Київ : Кондор, 2016. 378 с.
2. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 480 с.
3. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 304 с.
4. Іванілов О.С. Економіка підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 728 с.
5. Кривов'язюк І.В., Ковальська Л.Л. Економіка підприємства. Київ : Кондор, 2020. 700 с.
6. Яркіна Н.М. Економіка підприємства. Дніпропетровськ : Ліра К, 2017. 596 с.

Додаткові

7. Васильців Т.Г., Іляш О.І., Міценко Н.Г. Економіка малого підприємства. Київ : Знання, 2013. 446 с.
8. Економіка ресторанного господарства: навч. посіб. / Н.О. Власова, Н.С. Краснокутська, О.А. Круглова, І.В. Мілаш. Харків : Світ книг, 2013. 389 с.
9. Захарченко В.І., Меркулов М.М., Ширяєва Л.В. Економіка підприємства. Практикум, збірник задач і виробничих ситуацій. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 144 с.
10. Маслак О.І., Воробйова Л.Д. Економіка промислового підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 172 с.
11. Мельник Л.Г. Економіка підприємства. Суми : Університетська книга, 2012. 874 с.
12. Рогач О.Я. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 368 с.
13. Фролова Л.В., Кравченко О.С. Тренінг з економіки підприємства : навч. посіб. Київ : Кондор, 2013. 154 с.